

MAGGIE
O'FARRELL

HAMNET

Traducere din limba engleză de
Mihaela Buruiană

3
TREI

Notă privind adevărul istoric

În anii 1580, un cuplu care locuia pe Henley Street, în Stratford, a avut trei copii: Susanna, apoi Hamnet și Judith, care erau gemeni.

Băiatul, Hamnet, a murit în 1596, la vârsta de unsprezece ani.

După vreo patru ani, tatăl a scris o piesă de teatru intitulată *Hamlet*.

„A murit și mi s-a dus,
Iarbă i s-a pus la căpătâi,
A murit și mi s-a dus
I s-a pus o piatră de călcâi.“¹

Hamlet, Actul IV, Scena V

„Hamnet și Hamlet sunt, de fapt, același nume; ele apar alternativ în arhivele din Stratford de la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea.“

(Steven Greenblatt,

„Moartea lui Hamnet și crearea lui *Hamlet*“,
New York Review of Books — 21 octombrie 2004)

¹ *Henric al V-lea, Hamlet, Othello, Macbeth, Poveste de iarnă*, în românește de Ion Vinea, Editura Univers, București, 1971, p. 271. Toate citatele din *Hamlet* sunt preluate din această ediție (n.tr.).

I

Un băiat coboară niște trepte.

Scara este îngustă și se răsuțește în spirală. Pășește încet, alunecând de-a lungul zidului, iar ghetele lui scot câte o bufnitură la fiecare pas.

Aproape de capăt, se oprește o clipă, privind înapoi de unde a venit. Apoi, brusc hotărât, sare peste ultimele trei trepte, așa cum îi este obiceiul. Se împiedică la aterizare și cade în genunchi pe podeaua din lespezi.

E o zi înăbușitoare, fără vânt, de vară târzie, iar camera de la primul cat este brăzdată de fășii lungi de lumină. Soarele se încruntă la el de afară, ferestrele, niște felii zăbre-lite de galben, fixate în tencuială.

Se ridică, frecându-și picioarele. Se uită într-o parte, în sus pe scări; se uită și în cealaltă, fără să se poată hotărî încotro s-o apuce.

Camera e goală, focul mocnește în vatră, tăciuni portocalii învăluți de fumul molatic, spiralat. Genunchii lui juliți zvâcnesc în ritmul inimii. Stă cu o mână sprijinită pe zăvorul ușii care dă spre scări, cu vârful ros al ghetei de piele ridicat, pregătit să se miște, să fugă. Părul, de culoare deschisă, aproape auriu, i se ridică de pe frunte în smocuri.

Nu e nimeni aici.

Oftează, inspirând aerul cald, prăfuit, apoi traversează camera, deschide ușa de la intrare și iese în stradă.

Zgomotul făcut de cărucioare, cai, vânzători, oameni care strigă unul la altul, un bărbat care aruncă un sac de la o fereastră de sus nu-l ajunge. El merge pe lângă fațada casei și intră pe ușa vecină.

Mirosul din casa bunicilor lui este mereu același: un amestec de foc de lemne, vacs, piele, lână. Este asemănător și totuși vag diferit de apartamentul cu două camere de alături, construit de bunicul lui într-un spațiu îngust, de lângă casa mai mare, în care locuiește cu mama și surorile lui. Uneori, nu înțelege de ce. La urma urmei, cele două locuințe sunt separate numai de un perete subțire, împletit din nuiele, însă aerul din fiecare loc este de un soi diferit, are un parfum diferit, o temperatură diferită.

Casa asta șuieră din cauza curentului și a vârtejurilor de aer, a bocăniturilor și ciocăniturilor din atelierul bunicului, a bățiilor în fereastră și a strigătelor clienților, a zgomotului și învălmășelii din curtea din spate, a gălăgiei pe care o fac unchiul lui când vin și pleacă.

Dar nu și astăzi. Băiatul stă pe culoar, pândind un semn că e cineva în casă. Poate să vadă de aici că atelierul, în dreapta lui, este gol, scaunele de la mesele de lucru, neocupate, uneltele, zăcând nefolosite pe teșghele, o tavă cu o pereche de mănuși părăsite, ca niște amprente, lăsate acolo să le vadă toată lumea. Fereastra de la care se fac vânzările este închisă și ferecată bine. Nu este nimeni în încăperea în care se ia masa, în stânga lui. Un teanc de șervete se înalță pe masa lungă, o lumânare neaprinsă, un morman de pene. Nimic altceva.

Strigă, salută cu glas tare, un sunet întrebător. O dată, de două ori, face zgomotul ăsta. Apoi își înclină capul, așteptând un răspuns.

Nimic. Doar scârțâitul grinzilor care se umflă ușor la soare, oftatul aerului care trece pe sub uși, între camere, foșnetul cearșafurilor de in, trosnetul focului, zgomotul indescriptibil al unei case în repaus, goale.

Degetele i se strâng în jurul clanței de fier. Căldura zilei, chiar și la ora asta târzie, îi aduce broboane de sudoare pe pielea de deasupra sprâncenelor și de-a lungul spinării. Durerea din genunchi se ascute, zvâcnește, apoi se potolește iar.

Băiatul deschide gura. Strigă, unul câte unul, numele tuturor oamenilor care locuiesc aici, în casa aceasta. Bunica. Slujnica. Unchii. Mătușa. Ucenicul. Bunicul. Băiatul le încearcă pe toate, unul după altul. O secundă, îi trece prin minte să strige numele tatălui său, să-l cheme, dar tatăl lui este la kilometri, ore și zile distanță, în Londra, unde băiatul nu a fost niciodată.

Dar unde, ar vrea el să știe, sunt mama lui, sora mai mare, bunica, unchii? Unde este slujnica? Unde este bunicul lui, care ziua nu prea iese din casă și, de obicei, poate fi găsit în atelier, chinuindu-și ucenicul sau socotindu-și încasările într-un registru? Unde sunt toți? Cum este cu puțință ca amândouă casele să fie goale?

Înaintează pe coridor. La ușa atelierului, se oprește. Aruncă o privire rapidă peste umăr, să se asigure că nu este nimeni acolo, după care intră.

Atelierul de mănuși al bunicului este un loc în care rareori are voie să intre. Nici măcar să se oprească în prag nu-i este îngăduit. Nu mai pierde vremea pe acolo, țipă bunicul lui. Nu mai poate omul să-și vadă liniștit de treabă fără să se oprească lumea să se holbeze la el? N-ai altceva mai bun de făcut decât să tândălești pe acolo, gură-cască?

Hamnet e ager la minte: nu-i e deloc greu să înțeleagă lecțiile profesorilor. Pricepe logica și sensul a ceea ce i se spune și memorează imediat. Își amintește verbele, gramatica, timpurile verbale, retorica, numerele și calculele cu așa o ușurință încât, uneori, atrage invidia altor băieți. Dar mintea îi și rătăcește ușor. O căruță care trece pe stradă în timpul orei de greacă îi distrage atenția de la tăbliță și începe să se întrebe unde ar putea să se îndrepte căruța aceea și ce ar putea transporta și-și amintește când unchiul i-a dus pe el și pe surorile lui să se plimbe cu căruța cu fân, ce minunat a fost, parfumul și înțepăturile fânului proaspăt cosit, iar roțile se învârteau în ritmul copitelor iepei obosite. În ultimele săptămâni, s-a întâmplat de mai mult de două ori să fie lovit cu nuiaua la școală pentru lipsa de atenție (bunica lui a zis că, dacă se mai întâmplă o dată, o singură dată, îi trimite vorbă tatălui său). Profesorii nu pot să înțeleagă. Hamnet învață repede, poate să recite pe de rost, dar mintea nu-i stă la ce are de făcut.

Zgomotul unei păsări pe cer poate să-l întrerupă din vorbit, în mijlocul frazei, de parcă cerul l-a lăsat mut și surd dintr-o lovitură. La vederea unui om care intră în încăpere, surprins cu coada ochiului, se poate întrerupe din orice ar face — mâncat, citit, copiat lecții — ca să se uite îndelung de parcă ar avea vreun mesaj important numai pentru el. Are tendința de a depăși granițele lumii reale, tangibile, din jurul lui, și de a intra într-un alt loc. Cu corpul poate să fie într-o cameră, dar în mintea lui este în altă parte, altcineva, într-un loc numai de el știut. Trezește-te, copile, îi strigă bunica, pocnind din degete la el. Vino înapoi, îi șuieră sora mai mare, Susanna, dându-i un bobârnac peste ureche. Fii atent, țipă profesorii. Unde

ai fost? îi șoptește Judith când, în sfârșit, se întoarce în lumea asta, când își revine, când privește în jur și își dă seama că este înapoi, în casa lui, la masa lui, înconjurat de familie, cu mama care îl observă, pe jumătate zâmbind, de parcă ar ști exact unde a fost.

La fel și acum, intrând în spațiul interzis al atelierului de mănuși, Hamnet a uitat că are ceva de făcut. Pentru o clipă, s-a eliberat de ancoră, de faptul că Judith nu se simte bine și că are nevoie de cineva care să aibă grijă de ea, că el trebuie să o găsească pe mama sau pe bunica sau pe oricine ar ști ce trebuie făcut.

De balustradă atârnă piei de tăbăcit. Hamnet știe îndeajuns încât să recunoască pielea pătată, ruginie a unei căprioare, pe cea delicată și suplă a unui ied, pe cele mai mici ale veverițelor și pielea aspră și țepoasă de mistreț. Pe măsură ce se apropie de ele, pieile încep să foșnească și să freamăte în agățători, de parcă ar mai fi rămas ceva viață în ele, doar puțină, atâta cât să-l audă venind. Hamnet întinde un deget și atinge pielea de capră. Este incredibil de moale, ca atingerea ierburilor din râu pe picioarele lui când înoată în zilele călduroase. Se leagănă încet încoace și încolo, cu picioarele răstignite, întinse, de parcă ar zbura, ca o pasăre sau un strigoi.

Hamnet se întoarce, se uită la cele două scaune de la masa de lucru: cel din piele, căptușit, uzat de nădragii bunicului, și cel tare, din lemn, pentru Ned, ucenicul. Vede uneltele, atârnate de cârlige pe perete, deasupra mesei de lucru. Poate să le identifice pe cele de tăiat, cele de întins, cele de fixat și de cusut. Vede că cel mai îngust dintre instrumentele de întins mănuși, folosit pentru femei, nu este la locul lui, ci a fost lăsat pe banca unde lucrează

Ned cu capul plecat, umerii încovoiați și degete sprintene, neliniștite. Hamnet știe că bunicului nu-i trebuie mult să țipe la băiat, poate chiar mai rău, așa că îl ia de acolo, cântărindu-i în palmă lemnul moale, și îl pune la loc în cârlig.

Tocmai se pregătește să deschidă sertarul în care se țin firele de cusut și cutiile cu nasturi — cu grijă, cu grijă, fiindcă știe că sertarul va scârțâi — când la urechi îi ajunge un zgomot, o mișcare sau o zgârietură ușoară.

În câteva secunde, Hamnet a luat-o la fugă de-a lungul coridorului și afară, în curte. Și-a adus aminte ce treabă are. Ce face, de ce pierde vremea prin atelier? Sora lui nu se simte bine: el trebuie să caute pe cineva s-o ajute.

Deschide cu zgomot, una câte una, ușile de la bucătărie, berărie, spălătorie. Toate goale, reci și întunecate. Strigă din nou, de data asta puțin mai răgușit, simte că-l doare-n gât de la atâta strigat. Se sprijină de peretele bucătăriei și dă cu piciorul într-o coajă de nucă, dând-o de-a dura în cealaltă parte a curții. Este de-a dreptul nedumerit de faptul că se află doar el aici. Trebuie să mai fie cineva; întotdeauna e cineva aici. Unde ar putea fi ceilalți? Ce să facă el? Cum e cu puțință să fie toți plecați? Cum se poate ca mama și bunica lui să nu fie acasă, ca de obicei, deschizând cu greutate ușile cuptorului, amestecând într-o oală de pe foc? Stă în curte, uitându-se în jur, la ușa care dă în coridor, la ușa bucătăriei, la ușa apartamentului lor. Unde să se ducă? Pe cine să cheme în ajutor? Și unde sunt cu toții?

Orice viață are un miez, un ax, un epicentru din care se revarsă toate, la care se întorc toate. Acest moment este al mamei absente: băiatul, casa goală, curtea părăsită, strigătul neauzit. El stând aici, în spatele casei, strigându-i

pe oamenii care l-au hrănit, l-au înfășat, l-au legănat să adoarmă, l-au ținut de mână când a făcut primii pași, l-au învățat să folosească o lingură, să sufle în supă înainte s-o mănânce, să aibă grijă când traversează strada, să lase câinii adormiți în pace, să clătească o ceașcă înainte să bea, să se țină departe de apa adâncă.

Momentul acesta va rămâne adânc întipărit în inima ei, pentru tot restul vieții.

Hamnet râcăie cu ghetele în pământul din curte. Vede resturile unui joc pe care l-a jucat de curând cu Judith: conuri de pin legate cu sfoară, pe care le trăgeau și le legăneau pentru puii pisicii de la bucătărie. Niște creaturi mititele, cu fețele ca panseluțele și pernuțe moi pe labe. Pisica a intrat într-un butoi din cămară să-i fete și s-a ascuns acolo săptămâni întregi. Bunica lui Hamnet a căutat pisoii peste tot, cu gând să-i înece, așa cum îi e obiceiul, dar pisica i s-a împotrivit ținându-și puii într-un loc tainic, feriți de primejdii, iar acum sunt aproape mari, doi pisoii care aleargă de colo colo, se cațără pe saci, fugăresc pene, scame și frunze căzute. Judith nu poate să stea mult timp departe de ei. De regulă, are unul în buzunarul șorțului, o umflătură greu de ascuns și o pereche de urechi ascuțite care o dau de gol, făcând-o pe bunica să strige și să amenințe că-i azvârle în hârdău. Mama lui Hamnet, însă, le șoptește că pisoii sunt prea mari pentru ca bunica să-i mai înece. „N-ar putea s-o facă acum“, le zice ea între patru ochi, ștergând lacrimile de pe fața îngrozită a lui Judith. „N-ar suporta așa ceva — vedeți voi, puii s-ar zbate, s-ar lupta.“

Hamnet rătăcește spre conurile de pin abandonate, cu sforile întinse, lăsând urme pe pământul bătătorit al curții.

Pisoi nu se văd nicăieri. Împunge un con cu degetul mare de la picior, rostogolindu-l într-un arc nereglat.

Își ridică privirea spre case, spre multele ferestre ale celei mari și spre intrarea întunecată a celei în care locuiește. În mod obișnuit, el și Judith ar fi încântați să se trezească singuri acasă. Chiar în momentul acesta, Hamnet ar încerca să o convingă să se cațare împreună pe acoperișul bucătăriei, ca să ajungă la crengile prunului de deasupra zidului vecin. Sunt pline, încărcate de fructe, ale căror piețițe roșii-aurii aproape că plesnesc de coapte ce sunt; Hamnet le-a ochit de la o fereastră mai înaltă a casei bunicilor lui. Dacă aceasta ar fi o zi obișnuită, el ar ajuta-o pe Judith să urce pe acoperiș ca să-și poată căpтуși buzunarele cu fructe furate, în ciuda temerilor și protestelor ei. Nu-i place să facă nimic necinstit sau interzis, așa de inocentă este firea sa, dar, de obicei, Hamnet reușește să o convingă din câteva vorbe.

Astăzi însă, în timp ce se jucau cu pisoi care scăpaseră de la o moarte timpurie, a zis că o doare capul, că simte o durere în gât, îi este frig, apoi cald, și s-a dus în casă, să se întindă.

Hamnet intră iar în casa bunicilor și de-a lungul coridorului. Tocmai vrea să iasă în stradă, când aude un zgomot. Este un pocnet sau un fâșâit, un sunet abia perceptibil, dar cu siguranță făcut de o altă ființă umană.

— E cineva aici? întreabă Hamnet.

Așteaptă. Nimic. Liniștea îl împinge dinspre încăperea de luat masa și dinspre salonul aflat dincolo de ea.

— Cine-i acolo?

O clipă, și doar preț de o clipă, îi trece prin minte că ar putea fi tatăl lui, întors de la Londra, ca să le facă o surpriză — s-a mai întâmplat și altă dată. Tatăl lui va fi acolo, de partea cealaltă a ușii, poate ascunzându-se, ca să se joace,